

Pastýřský list ke 450. výročí obnovení arcibiskupství

Drazí diecézani,

450 let nás dělí od obnovení našeho arcibiskupství po 140 letech sedisvakance v důsledku husitských válek v roce 1562. Z historického hlediska jsou tři data, která se váží k této obnově: dne 5. 9. 1561 vydává papež Pius IV. bulu, kterou ustanovuje pražským arcibiskupem vídeňského arcibiskupa Antonína Bruse z Mohelnice. Bula doráží do Prahy na přelomu roku 1561/1562. Vlastní nastoupení arcibiskupa je spojeno se Zlatou bulou krále a císaře Ferdinanda I. ze dne 26. 9. 1562. Naše volba oslav obnovy arcibiskupství padla na den 12. května, kdy v miléniu umučení sv. Václava v roce 1929 po dostavbě katedrály za arcibiskupa Dr. Františka Kordače, a kdy v úřadu prezidenta republiky byl Tomáš Garrigue Masaryk, posvětil dostavěnou katedrálu světící biskup Jan Nepomuk Sedlák. Po této konsekraci byla katedrála za přítomnosti prezidenta a představitelů státu představena celé společnosti světícím biskupem Antonínem Podlahou.

Ono ohlížení se do minulosti není jen nostalgií, vzpomínáním a oslavou výročí, ale také příležitostí k reflexi a výzvou přítomnosti s perspektivou do budoucnosti; někdy i varováním. Doba 16. století, kdy bylo naše arcibiskupství obnoveno, byla důležitým mezníkem. Objevení nového světa Kryštofem Kolumbem dalo nový rozměr církvi a přineslo nové úlohy. Bylo výzvou, jak hlásat křesťanství na novém rozsáhlém kontinentu. Byla položena otázka lidské důstojnosti a svobody, právo na sebeurčení, politickou autonomii. Vystála otázka vzniku mezinárodního práva a vynořila se řada ekonomických otázek a problémů.

Tak si v současnosti musíme klást i my podobné otázky; nové světy nám přinášejí nové vědecké objevy, nové informační technologie, demografické problémy a ekonomické krize. Otázka lidské svobody a demokracie je znovu nastolována v celosvětovém měřítku, a nové ideologie nepřátelské člověku a demokracii zvedají hlavu. Nenávisť, závist, pohrdání druhým člověkem, relativizace etických hodnot nejsou pouhým okrajovým jevem. Pohrdání pravdou, právem a spravedlností se stává častým doprovodným fenoménem na celosvětové politické scéně. Univerzitní prostor, na rozdíl od univerzit v Salamance a v Alcalá, není místem, kde by zazněla důrazná obhajoba zmíněných hodnot. Obávám se, nakolik bude náš kontinent, tápající v demografické krizi a v globalizačním nomádství lidí i idejí, ztrácejíc přitom svou orientaci, mít odvahu čelit těmto náporům.

A to je důvodem k oslavě zmíněného výročí obnovení pražského arcibiskupství, které je v onom čase jedinou metropolí zemí Koruny české. Papežové 16. století byli vzdělaní muži renesančního rozhledu a viděli potřebu vnitřní duchovní obnovy spojenou s reformou církve. Nezůstávají osamoceni, duchovní proudy této doby jsou tvořeny osobnostmi dodnes obdivovanými: Terezie z Avily, Jan z Kříže, Ignác z Loyoly, Francisco de Vitoria, Domingo Bañez, František Xaverský, kardinál Kajetán, Melchior Cano, Filip Neri, Karel Boromejský, Anděla Merici, Petr Canisius, arcibiskup Turibio z Limy, postavy světců, teologů, filozofů a představitelů tehdejší hierarchie. Byli to však také literáti a umělci: Calderón, Lope de Vega, Cervantes, Leonardo da Vinci, Michelangelo... 16. století je však také dobou strašlivých napětí a konfesionálních zápasů. Dosavadní uspořádání světa: Corpus Christianorum se trvale rozpadá na velké západní konfese, které hledají

absolutně platné aktuální řešení. Nejsou však schopni udržet potřebnou jednotu a ani po pádu Cařihradu se nepodaří navázat opětné spojení s východním křesťanstvím, neboť Moskva se vydává na svou vlastní cestu. Svolaný Tridentický koncil měl být místem dialogu a nalézáním nové jednoty.

Sám císař Ferdinand I., který odpočívá pod vysokým chórem naší katedrály, může být považován za nejvýznačnější panovnickou osobnost celé habsburské dynastie. 6. 6. 1562 předkládá reformní projekt Reformationis libel, který navrhuje české řešení konfesního soužití a sblížení. Nový pražský arcibiskup má tak být arcibiskupem jak pro římské katolíky, tak pro sjednocené utrakvisty. Jeho návrhy se opírají o Kutnohorský mír z r. 1485, který je znovu potvrzen na začátku 16. století. Není bez zajímavosti, že těmto návrhům byl nakloněn sv. Karel Boromejský, státní sekretář, hlavní organizátor koncilu, synovec papeže. Avšak vzdálenost mezi kalvinisty, luterány a nově vzniklou anglikánskou církví byla již tak veliká, že se obnovenou jednotu nepodařilo nastolit. Jak z historie víme, v 17. století se pokouší západní konfese řešit své spory nekonečně dlouhou třicetiletou válkou.

Při svém nastoupení se arcibiskup Antonín Brus z Mohelnice, velmistr křížovnického řádu, začne opírat o kult sv. Anežky Přemyslovny, světice z doby jednoty západní církve. Není to vzácná analogie našim časům? Současná historička hodnotí arcibiskupa Antonína Bruse slovy: „Jedná se o muže neobyčejně schopného, který vykonal nejen mnoho, ale i s rozvahou a pochopením celé situace. Bezpečně patřil ke generaci katolických prelátů, kteří v zaalpské oblasti byli ovlivněni renesancí a dokázali využít své vzdělání nejen k prospěchu církve. Tak jak ukazuje zachovaná knihovna, způsob úřadování, rekonstrukce práv a historie arcibiskupství, Antonín Brus z Mohelnice budoval české arcibiskupství a nemalou měrou tak přispíval k povznesení Českého státu.“ (Anna Stýblová, str. 116 in Pražské arcibiskupství 1344-1994)

Historia docet, historia magistra vitae, říkávali staří a vzdělání. Kladu si nejednu otázku: Nejsou zde skryty výzvy k hledání a inspiraci pro naši dobu? Pro mne, pro mé spolupracovníky, pro církve v naší zemi? Nejsou zde celospolečenské výzvy? Obnova arcibiskupství byla spojena i s otázkou revitalizace Karlo-Ferdinandovy univerzity. Často přicházím k oltáři a mívám sarkofág císaře Ferdinanda I. a ještě častěji hledím na portréty svých předchůdců; mezi nimi má své nezastupitelné místo portrét arcibiskupa Antonína Bruse z Mohelnice. Nechybí i bezprostřední předchůdci: kardinálové Josef Beran, František Tomášek a Miloslav Vlk. Kolik zápasů a kolik období... Chtěl bych jim tímto způsobem poděkovat. Nejvíce práce na obnově arcidiecéze po téměř půl století totality připadá na dobu služby kardinála Miloslava Vlka. Jeho práce a činnost byly podporovány utrpením a pronásledováním obou trpitelů na stolci sv. Vojtěcha, Josefa Berana a Františka Tomáška.

Dost však minulosti. Je zde přítomnost. Nebyli jsme povoláni žít svou víru pouze při oslavách významných dat naší minulosti. Musíme a chceme žít svou víru v přítomnosti zde a nyní. Naše kvantitativní přítomnost současnosti pohybuje se na základě počtu pokřtěných se podobá době arcibiskupa Antonína Bruse z Mohelnice. Přítomnost církve, která je kvasem společnosti, mi dává notnou dávku optimismu. A to jak ve světě společenském, tak kulturním a univerzitním. Pozitivní rozvoj teologických fakult, církevních nakladatelství, sdělovacích prostředků, jsou nepřehlédnutelnou skutečností. Církevní školství prokázalo své

nezadatelné místo a pravou míru odpovědnosti za vzdělání a výchovu mladé generace. Díky Katolické charitě v České republice, i v zahraničí, v diecézích a farnostech, můžeme tvrdit, že naše slova o lásce k bližnímu nejsou pouhou frází. O tom svědčí jak pomoc při katastrofách, tak každodenní péče o staré dlouhodobě nemocné, umírající a osoby vytlačené na okraj společnosti. Návštěva a sledovanost bohoslužeb, jako i aktivní život ve farnostech, generální opravy a údržba našich sakrálních a funkčních objektů, je důvodem k radosti a k poděkování tisícům dobrovolných pracovníků, kostelníků, zvoníků, varhaníků, zpěváků, lektorů, akolytů, ministrantů a všech, kteří pečují o čistotu a úpravu interiérů a okolí našich kostelů.

Příběh arcibiskupa Antonína Bruse je také zárukou, že otázka restituce církevního majetku není a nebyla rozhodujícím faktorem pro život katolické církve v Českém státě. K částečnému odškodnění a k majetkoprávnímu vyrovnání po obnovení arcibiskupství došlo až po sto letech za kardinála Arnošta Vojtěcha Harracha.

Na co nesmím zapomenout, ale co musím naopak s radostí připomenout, jsou nadstandardní ekumenické vztahy s Ekumenickou radou církví a Federací židovských obcí. Otevřenost, vzájemná podpora a důvěra, spolu s přátelstvím, jsou velkou zárukou do budoucna v duchovním životě naší společnosti.

Závěrem chci především poděkovat kněžím, jáhnům, řeholnicím a řeholníkům, vám všem, kteří tvoříte společenství Božího lidu místní církve spolu se mnou. Chtěl bych poděkovat státním autoritám, samosprávě, jako i všem spoluobčanům dobré vůle za podporu, pomoc a pochopení.

Dovolte mi však ještě jednu závěrečnou výzvu k vám, mladým mužům a ženám. Náš dobrý pastýř a jediný kněz Nového zákona volá i vás a já vás prosím, bez vaší pomoci, bez vašeho nasazení, bez nových kněží a řeholní generace se nepodaří obnova naší místní církve pražské arcidiecéze v 21. století. Utrpení kardinála Josefa Berana a Františka Tomáška zavazuje i vás. Pokaždé, když vyslovím jméno Mohelnice, ozve se mi v paměti: „To je ta přestupní stanice na Mírov“, tam vedly mé kroky v dětství, tam svědčili o své víře kněží, řeholníci, stateční muži našeho národa: vojáci, politici, sokolové, orli, skauti, junáci, čeští rolníci a podnikatelé, mládež demokratických stran. Není možné, abychom jejich odkaz promarnili, abychom jejich výzvu odmítli. Je to Boží výzva. Vox populi, vox Dei.

Na svátek apoštolů sv. Jakuba a Filipa dne 3. května 2012 v Praze na Hradčanech

Váš kardinál Dominik Duka OP, *arcibiskup pražský a primas český*